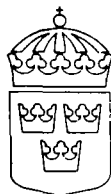

Regeringens skrivelse

1993/94:61

med redogörelse för vidtagna åtgärder för att stärka
det finansiella systemet

Skr.
1993/94:61

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 30 september 1993.

Carl Bildt

Bo Lundgren
(Finansdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits sedan maj 1993 för att stärka det finansiella systemet.

1 Inledning	3
2 Utvecklingen på kreditmarknaden	3
3 Bankernas resultatutveckling	5
4 Statens stödinsatser till det finansiella systemet	6
4.1 Gota Bank	7
4.2 Sparbanken Sverige	8
4.3 Securum	8
4.4 Sammanfattning	9
5 Stödet och konkurrensneutraliteten	9
6 Statens ägarroll	11
6.1 Avtal om avgångsvederlag	12
6.2 Nordbanken	12
6.3 Gota Bank	13
7 Utredningar med anledning av finanskrisen	14
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde	15

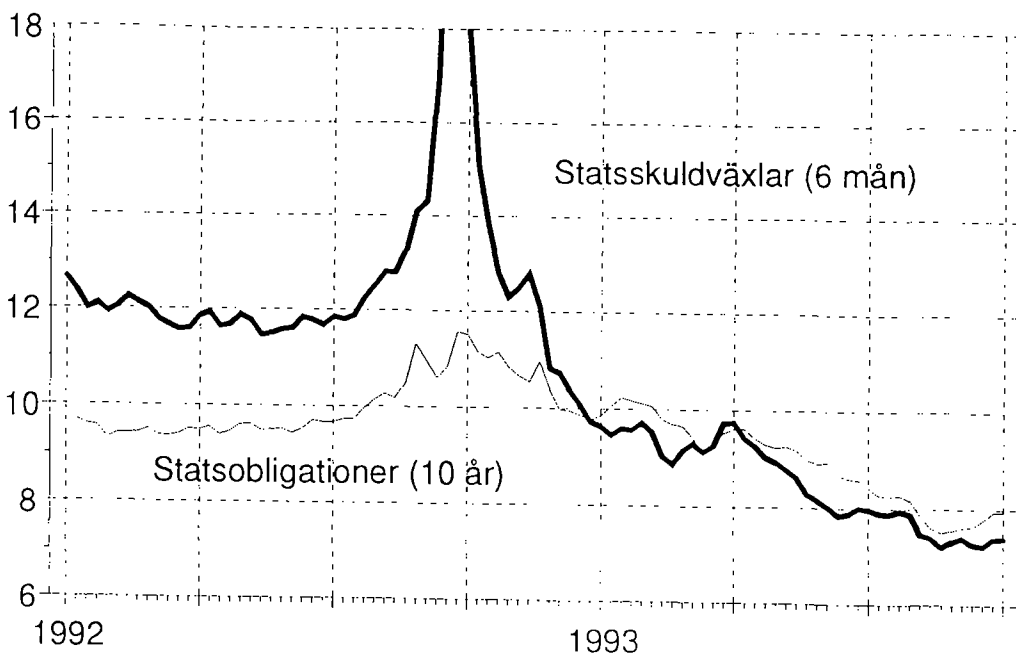
Riksdagen beslutade den 18 december 1992 om åtgärder för att stärka det finansiella systemet (prop. 1992/93:135, bet. 1992/93:NU16, rskr. 1992/93:155). Genom riksdagsbeslutet bemyndigades regeringen att göra betydande åtaganden för statens räkning. Med hänsyn härtill angavs att det är angeläget att riksdagen fortlöpande hålls informerad om vilka åtgärder som genomförs. För att fullgöra denna informationsskyldighet skall regeringen i skrivelser till riksdagen redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att stärka det finansiella systemet. En sådan skrivelse lämnades senast i maj 1993 (skr. 1992/93:251). Det åligger vidare regeringen att årligen lämna en utförlig redogörelse för vilka stödåtgärder som vidtagits och de budgetmässiga konsekvenserna av dessa. En sådan redogörelse kommer att lämnas i budgetpropositionen.

2 Utvecklingen på kreditmarknaden

Under 1993 har förutsättningarna för en positiv utveckling för instituten på kreditmarknaden i vissa avseenden stärkts. Den viktigaste enskilda faktorn är att det allmänna ränteläget har sjunkit avsevärt. Såväl den korta som den långa räntan på statspapper ligger även i ett längre perspektiv på nominellt låga nivåer. Jämfört med ränteläget under föregående år har de långa räntorna gått ner två till tre procentenheter och de korta ytterligare ett par procentenheter (se diagram).

RÄNTEUTVECKLINGEN 1992-1993

Procent

Den lägre räntenivån förbättrar möjligheterna för låntagarna att fullgöra sina räntebetalningar och amorteringar vilket stärker bankernas intjäningsförmåga och minskar riskerna för framtida kreditförluster. Kreditinstitutens upplåningssituation har också förbättrats till följd av statens generella åtagande gentemot instituten. För hushållen bör också senare års minskande skuldsättningsgrad, mätt som skulder i relation till disponibla inkomster, leda till att ränteutgifterna i förhållande till inkomster minskar.

En lägre räntenivå ger vidare stimulans till en mer hävdad omsättning och prisbild på olika tillgångsmarknader vilket är av stor betydelse för kreditinstitutens ekonomiska styrka. Aktiemarknaden visar också en stark återhämtning och uppgång till följd av lägre räntor och bättre internationell konkurrenskraft i företagen. Utvecklingen har varit gynnsam för bl.a. bankernas möjligheter att ta kapitalmarknaden, såväl den svenska som utländska, i anspråk för att skaffa nytt riskkapital.

Fastighetsmarknaderna kännetecknas dock alltså av att priser och hyresnivåer ligger långt under vad som noterades för ett par år sedan och av fortsatt hög vakansgrad. För vissa fastighetsslag i attraktivare områden har emellertid ett stigande köpintresse kunnat noteras. För bostadsmarknaden bidrar den återinförda möjligheten till uppskjuten realisationsvinstbeskattning vid bostadsbyte till att öka rörligheten. Den höga arbetslösheten medför emellertid fortsatta svårigheter för utsatta hushållsgrupper att betala räntor och amorteringar på sina bostadslån.

Den låga aktiviteten i ekonomin och den fortsatta skuldsaneringen innebär att kreditefterfrågan generellt sett är svag. Utlåningen från banker och bostadsinstitut sammantaget visar också att lånestocken totalt sett minskar. Detta gäller bl.a. för hushållen. Även om den sektorvisa statistiken är osäker, bl.a. på grund av omflyttningar av kreditstockar mellan olika institut, visar Statistiska centralbyråns statistik emellertid på en väl hävdad utlåning under 1993 till den viktiga gruppen mindre företag. Från andra håll har det emellertid hävdats att det finns problem med kreditförsörjningen till företagssektorn. Att bankernas kreditgivning kan fungera enligt normalt sunda principer är viktigt inte minst för småföretagen. Grunden härför är en förbättrad finansiell ställning i kreditinstituten och utsikter till minskande kreditförluster. I dessa avseenden innebär utvecklingen under 1993 en viss ljusning.

Bankerna håller alltså historiskt sett höga marginaler mellan ut- och inlåningsräntorna. Sedan hösten 1992 har dock marginalen genomsnittligt krympt något, under första halvåret 1993 från ca 7,5 till ca 6,5 procentenheter. Utvecklingen mot lägre räntor på penningmarknaden har bankerna mött med att dra ner utlåningsräntorna mer än inlåningsräntorna. Genomförda räntesänkningar under tredje kvartalet tyder på en fortgående marginalminskning. Den utvecklingen kan förväntas bestå i takt med att situationen i kreditinstituten normaliseras och konkurrensen om kunderna tilltar.

Kreditinstituten gynnas både direkt och indirekt av den markanta räntenedgång som skett. Normalt är bindningstiden för tillgångar och skulder i bankerna sådan att ränteutgifterna faller snabbare än ränteintäkterna. Vidare minskar finansieringskostnaderna för problemkrediterna. De alltså jämt höga marginalerna mellan ut- och inlåningsräntorna bidrar till att hålla uppe räntenettet trots en i många fall minskad utlåning. Bankkoncernerna har sammantaget för första halvåret 1993 jämfört med motsvarande period 1992 kunnat redovisa en viss förstärkning av räntenettet. De fallande räntorna har inneburit att bankerna gjort kursvinster på sina värdepappersinnehav. Vidare har den stora omsättningen på de finansiella marknaderna gett stigande provisions- och courtageintäkter. Posten övriga intäkter har därmed kunnat öka kraftigt under perioden. På sikt kan dock en sådan intäktsförstärkning bli svår att upprätthålla vid en lugnare utveckling på valuta- och värdepappersmarknaderna.

Ett betydande bidrag till den förbättrade intjäningsförmågan kommer även från kostnadssidan. Flertalet banker redovisar fortsatt minskade kostnader. Den pågående kostnadsanpassningen kan självklart inte ske utan att personalstyrkan reduceras. Samtidigt genomför bankerna omfattande program för att effektivisera verksamheten.

Resultatet före kreditförluster visar mot denna bakgrund sammantaget på en välbehövlig förstärkning i storleksordningen 7 miljarder kr första halvåret 1993, jämfört med halva årsresultatet 1992.

Bankkoncernernas konstaterade och befarade kreditförluster ligger emellertid alltså på en hög nivå, ca 27 miljarder kr första halvåret 1993. Då rapportperioden lagts om från tertial till kvartal får siffran jämföras med halva utfallet för 1992 på ca 34 miljarder kr. Till bilden hör då att större delen av Nordbankens tidigare problemengagemang sedan årsskiftet återfinns utanför banksektorn, nämligen i Securum (se nedan). Utvecklingen är naturligtvis svårbedömd men bör kunna tolkas så att kulmen i bankernas kreditförluster har passerats efter en snabbt stegrad förlustutveckling under treårsperioden 1990-1992 med ackumulerade kreditförluster på ca 120 miljarder kr. Att så är fallet stöds också av att volymen problemengagemang för första gången sedan bankkrisens början har minskat något. Problemengagemangen (exklusive Securum) uppgick vid halvårsskiftet till ca 95 miljarder kr vilket skall jämföras med ca 102 miljarder kr vid senaste årsskiftet.

Ovanstående innebär att rörelseresultatet efter kreditförluster har förbättrats för nästan samtliga bankkoncerner. Handelsbanken och den rekonstruerade Nordbanken redovisade en vinst för första halvåret 1993. Gota Banks utveckling har däremot varit fortsatt mycket svag. Totalt sett redovisar bankkoncernerna en fortsatt rörelseförlust. Räknat exklusive den resultatförbättrande effekten av den statliga garantin i Gota Bank, har den sammanlagda förlusten halverats från ca 16 miljarder kr första halvåret 1992 till ca 8 miljarder kr första halvåret 1993.

Utvecklingen innebär att de friskare delarna av banksystemet generellt sett inte dränas på kapital i den utsträckning som tidigare skett. Kapi-

taltäckningsgraden, d.v.s. kapitalbasen i relation till placeringarna, har i några banker kunnat stärkas. Detta har åstadkommits genom att utlåningsstocken minskats, vilket till stor del skett genom att lågavkastande utlåning i utländsk valuta dragits ner, samt genom en allmänt effektivare hantering av tillgångarna. Att bankerna, liksom bostadsinstituten, stärkt sin kreditvärdighet generellt kan även avläsas i en normalisering av upplåningen i utländsk valuta.

Även för bostadsinstituten, av vilka flertalet ingår i bankkoncerner, har intjäningsförmågan förbättrats under 1993. Samtidigt har dock kreditförlusterna ökat liksom volymen problemkrediter. Förlustrisken framöver är till stor del beroende av riskerna för fortsatta prisfall på bostadsfastigheter samt mer utsatta fastighetsägares och hushållsgruppers möjligheter att klara sina ränte- och hyresbetalningar. Erfarenheter från andra länder talar för att kreditförlusterna på utlåningen till bostadsfastigheter kan förväntas kvarstå på en förhållandevis hög nivå ytterligare en tid.

Securum, det helstatliga bolag som övertagit en stor del av Nordbankens problemkrediter, redovisar en förlust för första halvåret på närmare 13 miljarder kr. Förlusten ligger därvid i nivå med den som förutsågs i den plan som upprättades hösten 1992 vid rekonstruktionen av Nordbanken. Förlusterna hänför sig till övertagna fastigheter där marknadsvärdet understiger det bokförda värdet. Securum erhöll i samband med att bolaget blev direktägt av staten vid årsskiftet 1992/93 ett eget kapital om 24 miljarder kr. Det egna kapitalet beräknades då bli förbrukat under den period det tar för bolaget att avveckla sina tillgångar.

4 Statens stödinsatser till det finansiella systemet

I regeringens skrivelse 1992/93:251 lämnade regeringen en redogörelse för de stödinsatser som vidtagits fram till början av maj 1993. Beslut om stöd till Nordbanken, Första Sparbanken och Gota Bank hade då fattats. Dessutom hade Sparbanken Sverige, Föreningsbanken och Skandinaviska Enskilda Banken (S-E-Banken) ansökt om statligt stöd.

För vissa banker har, som tidigare redovisats, utvecklingen blivit betydligt bättre än vad som kunde förutses under vintern 1992/93. Resultaten har stabiliserats och detta har gett genomslag på aktiemarknaden med betydande kursstegringar för de bankaktier som är börsnoterade. Den positiva utvecklingen har gjort det möjligt för S-E-Banken och Svenska Handelsbanken att besluta om nyemissioner på 5,3 respektive 2,7 miljarder kr. Detta har lett till att S-E-Banken dragit tillbaka sin ansökan om statligt stöd. Utöver rekonstruktionen av Gota Bank är Sparbanken Sverige och Föreningsbanken fortfarande föremål för Bankstödsnämndens utvärdering angående former för statligt stöd. Vad gäller Föreningsbanken är Bankstödsnämndens arbete inriktat på att Föreningsbanken i första hand skall stärka sitt kapitalbehov med hjälp av en nyemission. Sparbanken Sverige har i sin delårsrapport uttalat att styrelsen tillsammans med Bankstödsnämnden arbetar för att statsmedel ej skall behöva tas i anspråk för bankens fortsatta verksamhet. Denna

utveckling är positiv och i linje med den principiella inriktningen av riksdagens beslut om stödåtgärders utformning. De institut som söker stöd skall inte få mer stöd än nödvändigt och kostnaderna för det statliga stödet skall minimeras.

Skr. 1993/94:61

4.1 Gota Bank

I början av 1993 beviljade staten Gota Bank en förlusttäckningsgaranti på 10 miljarder kr. Garantin gavs för att stabilisera bankens finansiella situation och göra det möjligt att utvärdera mer långsiktiga lösningar.

Den 28 augusti 1993 godkände regeringen Bankstödsnämndens beslut att höja statens garanti till Gota Bank från 10 miljarder kr till 15 miljarder kr. Bakgrunden till beslutet var att Finansinspektionen meddelat direktiv för redovisning av Gota Banks befarade kreditförluster och att banken bl.a. som en följd härav redovisat högre förluster i sin halvårsrapport än vad banken tidigare under året förväntat. I halvårsrapporten beräknades förlusterna för hela 1993 till 7,2 miljarder kr.

Finansinspektionens direktiv om hur befarade kreditförluster skall redovisas innebär att huvuddelen av de av Gota Bank prognosticerade kreditförlusterna skall betecknas som faktiska och därför redovisas och belasta bankens resultat omedelbart. Denna redovisningsteknik innebär att förlusttäckningsgarantin hade tagits i anspråk i sin helhet och bankens kapital situation i juni 1993 blivit ohållbar. Med hänsyn tagen till både ändrade redovisningsregler och ökade förluster skulle bankens kapitaltäckning ha fallit till drygt 3 procent per den 30 juni 1993. Genom utökningen av garantiramen bedöms bankens kapitaltäckning komma att överstiga 8 procent året ut.

Ett förvaltningsbolag, Retriva AB, har bildats för att äga och förvalta en övervägande del av Gota Banks problemengagemang. Retriva AB är helägt av Gota Bank.

Den 8 september 1993 beslutade Bankstödsnämnden att huvuddelen av Gota Banks problemengagemang skall överföras till Retriva AB och dess dotterbolag. Den 30 september 1993 godkände regeringen Bankstödsnämndens beslut. Enligt beslutet skall de engagemang som förs över till Retriva-koncernen uppgå till högst 43 miljarder kr i nominella tal, dvs före nedskrivningar för befarade och konstaterade kreditförluster. Engagemang understigande 5 miljoner kr skall inte omfattas av överföringen. Bankstödsnämnden avser att under november månad fatta de nödvändiga besluten till följd av delningen av Gota Bank. Skälen för bildandet av ett separat bolag, till vilket bankens problemengagemang förs, sammanfaller med dem som riksdagen ställde sig bakom vid rekonstruktionen av Nordbanken (prop. 1991/92:153, bet. 1991/92:NU36, rskr. 1991/92:352). En försäljning av Gota Bank beräknas ske före årsskiftet 1993/94.

Under hösten 1992 gavs ett lån på 3,8 miljarder kr med förmånliga villkor till Sparbanksstiftelsen Första. Detta var ett led i rekonstruktionen av Sparbanken Första AB, som numera ingår i Sparbanken Sverige. Staten har vidare gått i borgen för ett lån till de sammanlagt elva sparbanksstiftelserna på 3,5 miljarder kr jämte räntekostnader på maximalt 700 miljoner kr. Den 29 juni 1993 infriade staten genom Bankstödsnämnden en del av borgensåtagandet. Infriandet gällde förfallna räntekostnader uppgående till 400 miljoner kr. Infriandet finansierades genom en anslagsbelastning på statsbudgeten. Arbetet med Sparbanken Sverige fortsätter. Bankstödsnämnden tillsammans med Sparbanken Sverige undersöker möjligheten att förstärka kapitalbasen utan ytterligare statligt stöd.

4.3 Securum

Vid rekonstruktionen av Nordbanken fick Securum, till vilket bolag huvuddelen av Nordbankens problemengagemang har förts, ett eget kapital på 24 miljarder kr. Tillskottet finansierades genom att 9,85 miljarder kr anslagsfinansierades och 14,15 miljarder kr lånefinansierades utom statsbudgeten.

I Bankstödsnämndens årsbokslut kommer statens innehav av aktier i Securum att tas upp till 1 miljard kr, vilket är statens kostnad för förvärvet av Securum från Nordbanken. Motivet bakom detta beslut är att aktier som staten genom Bankstödsnämnden innehar högst får värderas till marknadsvärdet eller om sådant saknas, till avkastningsvärdet (verkligt värde). Uppskrivning kan ske om det verkliga värdet överstiger anskaffningsvärdet. Nedskrivning skall ske om det verkliga värdet understiger anskaffningsvärdet. Bankstödsnämndens revisorer bedömer att det inte finns något underlag i dag som med tillräcklig grad av säkerhet visar att det finns ett reellt och beräkningsbart verkligt värde på aktierna som överstiger anskaffningsvärdet.

Hos Securum kan däremot tillgångar redovisas till sitt nominella anskaffningsvärde trots att tillgångarna ger förluster. På grund av detta kan värdet på Securum-aktierna i Bankstödsnämndens redovisning vid olika tidpunkter skilja sig från det av Securum redovisade egna kapitalet.

Enligt riksdagens beslut om budgetprinciper i samband med stödåtgärder skall statens tillgångar som förvärvats till följd av stödåtgärder lånefinansieras i en utsträckning som motsvarar det värde som tillgångarna tas upp till i Bankstödsnämndens redovisning. Detta föreskrivs också i Bankstödsnämndens regleringsbrev. Till följd av att Bankstödsnämnden inte tar upp aktierna i Securum till ett högre värde än 1 miljard kr, skall därför Bankstödsnämndens lån i Riksgäldskontoret för finansiering av tillskottet till Securum lösas i motsvarande grad. Detta innebär en budgetbelastning för budgetåret 1992/93 på 13,15 miljarder kr. Det statliga upplåningsbehovet påverkas inte eftersom upplåningen för tillskottet skedde utom statsbudgeten redan i januari 1993.

Sammanfattningsvis har fram till slutet av september 1993 de statliga stödåtgärderna i form av lån, kapitaltillskott och infriade garantier till det finansiella systemet uppgått till 44,4 miljarder kr varav 39,6 miljarder kr har anslagsbelastats (exklusive Industrikredit). Utöver detta har staten ställt ut garantier omfattande 29,8 miljarder kr (vilket i tabellen framkommer som skillnaden mellan totalt åtagande och utbetalt belopp).

Det statliga bankstödet

miljarder kronor	Totalt åtagande	Utbetalt	Belastat statsbudgeten
Sparbankerna			
lån	3,8	3,8	0,0
borgen	4,2	0,4	0,4
Summa	8,0	4,2	0,4
Nordbanken			
aktieteckning	4,2	4,2	4,2
utestående aktier	2,0	2,0	2,0
kapitaltillskott	10,0	10,0	10,0
Summa	16,2	16,2	16,2
Securum			
garanti 1	9,8	9,8	9,8
garanti 2	14,2	13,2	13,2
aktieköp	1,0	1,0	0,0
lånegaranti	10,0	0,0	0,0
Summa	35,0	24,0	23,0
Gota bank			
garanti	10,0	0,0	0,0
garanti 2	5,0	0,0	0,0
Summa	15,0	0,0	0,0
SUMMA	74,2	44,4	39,6

Garantiåtagande 2 till Securum uppgick 1992 till 19,2 miljarder kr. I bokslutet för 1992 tillförde Nordbanken Securum 5 miljarder kr för att möjliggöra ytterligare reserveringar för befarade förluster, varefter garantin från staten till Securum uppgick till 14,2 miljarder kr.

I tidigare skrivelse till riksdagen har tillskott till AB Industrikredit redovisats. Kapitaltillskotten till AB Industrikredit är emellertid inte statliga stödåtgärder utan tillskott från ägarerna. AB Industrikredit har därför inte tagits med i denna redovisning.

5 Stödet och konkurrensneutraliteten

Det har i samband med att bankernas delårsrapporter presenterats riktats kritik mot Nordbankens finansiella ställning och utveckling. Nordbanken

skall enligt kritiken ha fått en alltför stark finansiell ställning efter det att större delen av bankens problemkrediter lyfts av till Securum. Med anledning av denna kritik är det viktigt att peka på ett par förhållanden.

Vid rekonstruktionen gjordes en mycket grundlig analys av Nordbankens situation på motsvarande sätt som sker när andra banker ansöker om statligt stöd. Det ställdes betydande krav på rationalisering och effektivisering av banken vid dess rekonstruktion. Med de samhällsekonomiska antaganden som då kunde göras beräknades banken lägga fram ett nollresultat eller strax därunder för 1993. En ökning av volymen problemkrediter förutsågs också mot bakgrund av den generellt mycket svaga samhällsekonomiska utvecklingen. Den allmänna förbättringen av bankernas verksamhetsförutsättningar som därefter skett och som beskrivits ovan har Nordbanken liksom övriga banker fått del av. Samtliga banker har kunnat visa upp ett bättre resultat än vad som tidigare kunnat förutses och för Nordbankens del innebär det en vinst för första halvåret 1993 i storleksordningen 1,7 miljarder kr. I det senare resultatet ligger dock till betydande del intäkter av engångskaraktär såsom utdelning på aktier och realiserade vinster på obligationer. Generellt sett måste utvecklingen bedömas som mycket välkommen då en normalisering av bankernas kreditgivning kan påskyndas. Just en normalisering av kreditgivningen är ett av huvudsyftena bakom statens åtagande gentemot kreditinstituten.

Utvecklingen måste också bedömas mot bakgrund av regeringens uttalade avsikt att Nordbanken skall säljas. I det perspektivet är det nödvändigt att banken kan uppvisa en internationellt sett tillfredsställande kapitaltäckning och en begränsad mängd problemkrediter. Kapitaltäckningen låg vid halvårsskiftet 1993 på 10 procent och kan förväntas stiga något under hösten. Efter genomförda nyemissioner kan de två större bankaktiebolagen S-E-Banken och Svenska Handelsbanken förutses ligga på nivån 11-12 procent. För Nordbankens del kommer arbetet med att planera en försäljning nu att påbörjas.

Som tydligt markerades i propositionen om åtgärder för att stärka det finansiella systemet (prop. 1992/93:135) är det av stor vikt att stödåtgärder sker på ett så konkurrensneutralt sätt som möjligt vad gäller inriktning och återbetalningskrav. Detta är centralt för marknadens funktion och sundhet. Det kan samtidigt inte uteslutas att det samhällsekonomiskt viktiga syftet att normalisera kreditförsörjningen, kan komma att stå i viss motsats till marknadens uppfattning om neutralitet i det enskilda fallet. Svåra men nödvändiga avvägningar måste här ske. Skulle det emellertid visa sig att det statliga stödet skett till villkor som kan vara till förfång för andra banker eller på annat sätt uppenbart snedvrider marknadsförutsättningarna, är det regeringens ansvar att vidta korrigerande åtgärder. Det är därför av stor vikt att noga följa utvecklingen i dessa hänseenden. Emellertid finns det inte anledning att på grundval av Nordbankens resultat under det första halvår som den rekonstruerade banken varit verksam göra en värdering av rekonstruktionen utifrån nämnda aspekter. Särskilt mot bakgrund av att flertalet banker under

samma tidsperiod visat förbättrade resultat skulle en sådan värdering kunna leda till en felaktig slutsats.

Skr. 1993/94:61

6 Statens ägarroll

Staten skall inte eftersträva att bli ägare av banker och andra kreditinstitut. I vissa fall har staten trots det sett sig tvungen att överta ägandet till sådana institut. Det är då av stor vikt att staten utövar en aktiv ägarroll, t.ex. genom styrelserepresentation.

Genom beslut den 29 april 1993 har regeringen gett Bankstödsnämnden i uppdrag att förvalta statens ägande i Nordbanken, Gota Bank och Securum. Detta uppdrag innebär bl.a. att det är Bankstödsnämnden som representerar staten vid bolagsstämma och att nämnden får utöva den företrädesrätt som tillkommer staten att delta i emission. Bankstödsnämnden får dock inte utan regeringens samtycke sälja eller på annat sätt förfoga över aktierna och andra finansiella instrument som ges ut av bolagen. Nämnden skall utföra sitt förvaltningsuppdrag i nära samarbete med Finansdepartementet och fortlöpande informera departementsledningen om arbetet.

I propositionen om åtgärder för att stärka det finansiella systemet (prop. 1992/93:135) har uttalats att Riksgäldskontoret skall utfärda statliga garantier för lån och kapitaltillskott som lämnas av annan än staten. Som skäl härför har anförts att Riksgäldskontoret har övergripande uppgifter vad gäller statlig garantigivning och betydande erfarenhet av utformningen av garantivillkor och förvaltning av garantiåtaganden.

I förordningen (1993:890) om statligt stöd till banker och andra kreditinstitut har regeringen dock i stället beslutat att Bankstödsnämnden skall få utfärda garantier på statens vägnar. I förordningen föreskrivs att Bankstödsnämnden skall utforma garantivillkoren i samråd med Riksgäldskontoret om stöd ges i form av statliga kreditgarantier. De huvudsakliga skälen till regeringens ställningstagande att Bankstödsnämnden och inte Riksgäldskontoret bör utfärda och förvalta de statliga garantierna är *dels* att Bankstödsnämnden har den bästa inblicken i de institut som är föremål för stöd *dels* att Bankstödsnämnden, om nämnden förvaltar garantierna, kommer att förvalta och redovisa samtliga stödåtgärder. Detta ger bättre förutsättningar för en effektiv hantering och underlättar en samlad överblick av statens engagemang och kostnader för stödåtgärder. Riksgäldskontorets kunskap och erfarenhet på området tillvaratas genom bestämmelsen i förordningen enligt vilken Bankstödsnämnden skall utforma kreditgarantier i samråd med Riksgäldskontoret. Genom beslut den 17 juni 1993 har regeringen också uppdragit åt Bankstödsnämnden att från Riksgäldskontoret överta förvaltningen av de garantier som utfärdats av Riksgäldskontoret till sparbanksstiftelserna, Gota Bank och Securum.

Avtal om avgångsvederlag, s.k. fallskärmsavtal, har under senare tid varit föremål för debatt. Sådana avtal kan i vissa fall vara berättigade för att de gör det möjligt att rekrytera skickliga personer till företagen och för att de ger de berörda arbetstagarna, som i regel inte omfattas av det anställningsskydd som gäller för andra anställda, någon annan form av trygghet. Avtalen måste dock hållas inom rimliga gränser. Sådana avtal som slöts framförallt på 1980-talet med full lön under uppsägningstiden under så långa tider som fem år kan inte anses berättigade.

Vad gäller förekomsten av fallskärmsavtal inom banker och andra kreditinstitut har statsrådet Bo Lundgren i ett brev den 8 februari 1993 till ledningen för Nordbanken, Gota Bank och Securum angett riktlinjer för anställningsvillkoren för personal i ledande ställning. Enligt dessa riktlinjer skall uppsägningstiden bestämmas enligt praxis. Avgångsvederlag som avser tiden efter uppsägningstidens slut skall sättas till så kort tid som möjligt och får tillsammans med uppsägningstiden inte överstiga 24 månader. Avgångsvederlaget skall utbetalas månadsvis. Om oegentligheter som kan föranleda straffansvar eller skadeståndsskyldighet upptäcks medan vederlaget fortfarande betalas ut, skall arbetsgivaren ha rätt att hålla inne vederlaget eller en del av det till dess domstol prövat frågan eller överenskommelse träffats. Lön eller annan ersättning som en person får under vederlagsperioden skall avräknas mot vederlaget och det skall också reduceras om vedebörande utför arbete utan lön eller ersättning. - Samtliga fallskärmsavtal i statliga bolag har omförhandlats utom i ett fall.

Regeringen har genom tilläggsdirektiv uppdragit åt Redovisningskommittén (Ju 1991:07) att överväga om det behövs särskilda redovisningsregler för pensionersättningar, avtal om avgångsvederlag och liknande förmåner till styrelseledamöter, verkställande direktör och andra personer i företagsledande ställning. Nordbanken, Gota Bank och Securum har i sina årsredovisningar för 1992 redovisat de i respektive institut ingångna fallskärmsavtalen.

Det kan nämnas att det för börsbolagen planeras att införa regler i börsens inregistreringskontrakt om att anställningsvillkor för i första hand verkställande direktör och styrelseordförande skall offentliggöras i ett bolags årsredovisning. För att detta skall kunna genomföras krävs att alla börsbolag accepterar en ändring av börskontraktet. Förhandlingar med börsbolagen väntas påbörjas nästa år.

De åtgärder som utöver vad som nämnts ovan har företagits för att undersöka och i förekommande fall komma tillrätta med icke önskvärda förhållanden i de statligt ägda bankerna redovisas nedan.

6.2 Nordbanken

Regeringen uppdrog i december 1992 åt f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl att granska anställningsavtal, avtal om avgångsvederlag och eventuellt andra liknande avtal som ingåtts mellan å ena sidan Nordbanken

och å andra sidan tre direktörer i banken. Syftet var att undersöka möjligheten att få avtalen om avgångsvederlag helt eller delvis ogiltigförklarade eller enskilda avtalsvillkor jämkade. Bengt Hamdahl kom vid sin granskning fram till att bankens möjligheter att få till stånd jämkning eller ogiltigförklaring av avtalen var små och rekommenderade därför att staten inte skulle inleda någon process mot de tre direktörerna.

Finansdepartementet har härefter genom beslut den 2 april 1993 uppdragit åt advokaten Otto Rydbeck att utreda om det finns grund för staten som ägare till Nordbanken att väcka talan mot styrelseledamöter eller andra om skadestånd enligt reglerna i bankrörelselagen. Otto Rydbecks uppdrag innefattar dels en granskning av bankens kreditgivning främst under tiden 1988-1990 som föranlett omfattande kreditförluster, dels en granskning av de närmare omständigheterna kring slutandet av avtal om avgångsvederlag m.m. med de tre avgående bankdirektörerna. Otto Rydbeck lämnade den 15 september 1993 sin redovisning av den utredning han företagit angående omständigheterna kring avtalen om avgångsvederlag. Otto Rydbeck har i sin utredning funnit att viss kritik i och för sig kan riktas mot dåvarande ordföranden i Nordbankens styrelse, Björn Wahlström, som var den i styrelsen som huvudsakligen ensam fattade besluten rörande uppgörelserna med de tre direktörerna. Mot bakgrund av de omständigheter som förelåg före och kring slutandet av avgångsavtalen och vad som i övrigt framkommit anser Otto Rydbeck dock inte att Björn Wahlström eller någon annan gjort sig skyldig till ansvarsgrundande vårdslöshet i samband med tecknandet av avtalen. Otto Rydbeck uttalar att han bedömer utsikterna för staten att få framgång i en process som begränsade och rekommenderar staten att avstå från att föra en skadeståndstalan.

Regeringen har prövat Otto Rydbecks utredning och anser att den slutsats han kommit till är riktig. Otto Rydbeck kommer att redovisa den resterande delen av sitt utredningsuppdrag den 15 oktober 1993.

I enlighet med regeringens uppfattning att det svenska bank- och kreditväsendet bör vara privatägt har nu en privatisering av Nordbanken börjat planeras. Det är dock ännu för tidigt att uttala sig närmare om tidsplanen för överföringen av Nordbanken till privat ägo.

6.3 Gota Bank

Finansinspektionen riktade under våren 1993 anmärkning mot Gota Banks sätt att redovisa befarade kreditförluster i delårsrapporterna för första och andra tertialen 1992. Bankstödsnämnden, som företrädare för samtliga aktier i banken, beviljade vid bolagsstämma den 28 juni 1993 styrelsen ansvarsfrihet för räkenskapsåret 1992. Vid extra bolagsstämma den 12 juli 1993 beslutade stämman att hos Finansinspektionen begära att advokaten Stefan Lindskog skulle förordnas till granskare enligt 3 kap. 15 § bankrörelselagen. Hans uppdrag skulle vara att kartlägga om bankens metoder och rutiner för rapportering av kreditförluster vad gäller värderingen av krediter vid första och andra tertialen 1992 varit korrekta.

Den 27 juli 1993 förordnade Finansinspektionen Stefan Lindskog till granskare i enlighet med Bankstödsnämndens begäran. Skr. 1993/94:61

Som tidigare nämnts pågår en försäljning av Gota Bank. De första anbudena har redan kommit in till Bankstödsnämnden. Försäljningen av Gota Bank beräknas ske före årsskiftet 1993/94.

7 Utredningar med anledning av finanskrisen

Regeringen tillkallade hösten 1992 en särskild kommitté med uppdrag att analysera de bakomliggande orsakerna till den svenska bankkrisen och de effekter som problemen på kreditmarknaden kan medföra för den övriga ekonomin i form av ett begränsat kreditutbud. Kommittén skall även överväga tillsynens innehåll och inriktning samt huruvida det regelverk som omgärdar bankerna bör förändras i något avseende. Till ordförande i kommittén har regeringen utsett docenten Jan Wallander. Kommittén skall lämna en slutrapport före utgången av 1994 men också redovisa sitt arbete fortlöpande i form av delrapporter.

Vad gäller bostadskreditmarknaden har regeringen, efter riksdagens beslut i juni (bet. 1992/93:FiU30, rskr. 1992/93:447), tillkallat en särskild utredare för att utreda situationen på denna marknad. Utredaren skall presentera sina överväganden i oktober 1993.

Med anledning av de stora kreditförluster som banker och andra kreditinstitut åsamkats de senaste åren har en särskild utredningsgrupp tillskapats av Riksåklagaren för att undersöka ekonomisk brottslighet i banker och finansinstitut som kan ha haft samband med förlusterna. Utredningsgruppen, benämnd RÅSOP, Riksåklagarens specialoperation, består av åklagare, poliser och ekonomer. Riksåklagaren har fått i uppdrag att följa upp och redovisa erfarenheterna av utredningsgruppens verksamhet till Justitiedepartementet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 1993.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 september 1993

Närvarande: statsministern v Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkel-spiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Lundgren

Regeringen beslutar att till riksdagen överlämna skrivelse 1993/94:61 med redogörelse för vidtagna åtgärder för att stärka det finansiella systemet

